

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА ВЧИТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ А. С. МАКАРЕНКА

В наш час йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження в світовий освітній простір. Загальні тенденції розвитку освіти – це не тільки значне розширення сфери знань і умінь школярів, і підвищення їх культури, максимальний розвиток здібностей, творчого потенціалу і індивідуальності, формування у них гуманістичної системи цінностей, а також збереження і зміцнення здоров'я учнів.

Життєві реалії нового часу вимагають глибокого аналізу педагогічних набутоків видатних діячів минулого. Зокрема, при підготовці майбутніх педагогів звертаємося до спадщини відомого українського просвітителя, людини енциклопедичних знань – Антона Семеновича Макаренка.

Мета нашого дослідження – розкрити деякі аспекти поглядів видатного вітчизняного педагога А. С. Макаренка на роль та значення педагогічної техніки в житті педагога-майстра своєї справи.

Педагогічну діяльність А. С. Макаренка вважають справою творчою, а особистість педагога – особистістю творчою. Проблема оволодіння вчителями навичок педагогічної техніки на сьогодні є досить актуальною, бо майбутнє нашої країни визначає той, хто виховує підрастаюче покоління, формує майбутнього громадянина.

Педагогічна техніка вчителя – це вміння використовувати власний психофізичний апарат як інструмент виховного впливу. Це володіння комплексом прийомів, які дають вчителеві можливість глибше, яскравіше, талановитіше виявити свою позицію і досягти успіхів у навчально-виховній роботі. Поняття «педагогічна техніка» містить дві групи складників. *Перша група* пов'язана з умінням педагога керувати своєю поведінкою: техніка володіння своїм організмом (мімікою, пантомімікою); керування емоціями, настроєм для зняття психічного напруження, збудження творчого самопочуття; опанування умінням соціальної перцепції (техніка керування увагою, уявою); техніка мовлення (керування диханням, дикцією, гучністю, темпом мовлення). *Друга група* пов'язана з умінням впливати на особистість і колектив: техніка організації контакту, управління педагогічним спілкуванням; техніка навіювання.

На думку А. С. Макаренка естетична виразність поведінки педагога – потужний виховний засіб, хоча на перший погляд здається малозначущою дрібницею, однак і, вона є складовою педагогічної техніки. Антон Семенович казав: «Це починається у всіх дрібницях. Голитесь ви кожного дня чи ні. Чистите ви черевики кожного дня чи ні. Вихователь, який дістає з кишені чорну зім'яту хустинку, – це вже не вихователь [2, с. 124]. Жести, рухи, звички педагога А. С. Макаренка відносив до обов'язкових атрибутів майстерності, яким потрібно навчати педагогів.

Усі ці якості характеризують психологічну стійкість у професійній діяльності. В основі її – позитивне емоційне ставлення до себе, учнів, праці. Саме позитивні емоції активізують і надихають учителя, надають йому впевненості, сповнюють його почуттям радості, позитивно впливають на стосунки з дітьми, батьками, колегами. Негативні емоції гальмують активність, дезорганізують поведінку і діяльність, викликають тривогу, страх, підозру. Антон Семенович вважав, що в дитячому колективі має бути «постійна бадьорість, ні яких похмурих облич, ніяких кислих виразів, постійна готовність діяти, райдужний настрій, саме мажорний, веселий, бадьорий настрій» [2, с. 68].

Педагогу також потрібно контролювати діяльність свого організму. Цей контроль спрямовується на міміку, рухи, темп мовлення та дихання. Молодому вчителю необхідний сеанс релаксації, а саме – заняття, під час якого людина фізично і психічно розслабляється. Особливо це потрібно тоді, коли вчитель відчуває невпевненість або страх перед дітьми.

Досягнення виразності педагогічної техніки – лише одна зі сходинок до педагогічної майстерності. Техніка без усвідомлення завдань педагогічної дії, без розуміння мотивів діяльності учнів, істинної суті результатів взаємодії залишиться порожньою формою, беззмисловою непрофесійною дією. Опанування її прийомами має здійснюватися в контексті підвищення загальної педагогічної культури вчителя.

Справжній педагогічний процес виникає в той момент, коли створюється ситуація педагогічної взаємодії, і ситуація педагогічного перетворення людини. Якщо реальної взаємодії і реального перетворення немає, то і немає самого педагогічного процесу. Це може бути даремною роботою, що не приносить результатів. Специфіка педагогічної діяльності полягає в тому, що вчитель поставлений перед необхідністю творчо взаємодіяти з учнями і творчо перетворювати їх.

Таким чином, Антон Семенович неодноразово наголошував на необхідності для вчителів володіти прийомами організації власної поведінки і впливу на учня. З цією метою він увів поняття «педагогічна техніка», яке має нагадувати педагогові про необхідність дбати не лише про сутність нашої діяльності, а й про форму вияву своїх намірів, свого духовного потенціалу. Адже «вихованець сприймає вашу душу та ваші думки не тому, що знає, що у вас на душі робиться, а тому, що бачить вас, слухає вас» [1, с. 45].

Список використаних джерел:

1. Макаренко А. С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду / Твори в 7 т. – Т. 5. – 215 с.
2. Макаренко А. С. Проблемы школьного советского воспитания: лекции / пед. соч. в 8 т. – Т. 4. – М., АПН СССР, 1983–1986. – 398 с.